

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้น

เรื่องจักรวาลวิทยา



เนื้อหาบทที่ 1



ความรู้เบื้องต้นเรื่องจักรวาลวิทยา

1.1 ศัพท์สำคัญที่ต้องศึกษา

- 1.1.1 จักรวาลวิทยา คือ อะไร
- 1.1.2 โลก คือ อะไร
- 1.1.3 โลกนี้ โลกหน้า คือ อะไร

1.2 ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า

- 1.2.1 การพิจารณาเหตุผลเรื่องโลกนี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่
- 1.2.2 ต้องเข้าใจหลักความจริงของชีวิตในโลกนี้ให้ถูกต้อง
- 1.2.3 ประโยชน์ของความเข้าใจถูกในเรื่องโลกนี้
- 1.2.4 หลักการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องสู่โลกหน้า

1.3 แหล่งความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

- 1.3.1 การค้นพบกฎธรรมชาติ
- 1.3.2 วิชาจักรวาลวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของธรรมะ
- 1.3.3 แหล่งที่มาของความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา
- 1.3.4 เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นอจินไตย
- 1.3.5 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจักรวาลวิทยา

1. ก่อนการศึกษารายละเอียดการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของจักรวาล ในเบื้องต้น นักศึกษาต้องทำความเข้าใจความหมายของศัพท์สำคัญ เช่น จักรวาลวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ และจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ โลก และโลกนี้ โลกหน้า ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อกำหนดขอบเขตในการศึกษา และทำความเข้าใจความหมายของศัพท์ที่อาจจะทำให้นักศึกษาสับสนได้
2. คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองมองไม่เห็น ล้มผัสไม่ได้ นั่น ไม่มีในโลก เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งคนส่วนใหญ่เชื่อว่า ตายแล้วสูญ ไม่มีการเกิดอีก ปัญหาเรื่องความเชื่อเหล่านี้มีผลต่อการศึกษาวิชชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจเรื่องโลกนี้ โลกหน้าเสียก่อน
3. ความรู้เรื่องโลกและจักรวาลในปัจจุบัน ได้จากการค้นคว้าทดลองด้วยอุปกรณ์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยศึกษาจากธรรมชาติ ความรู้ที่ได้นั้น เป็นความรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่วนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเรื่องจักรวาลจากกฎธรรมชาติ ด้วยวิธีการทางจิต ความรู้ชนิดนี้เรียกว่า วิชชา เป็นความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายคำแปลและความหมายของศัพท์สำคัญในบทเรียนนี้ได้
2. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายผลกระทบจากความไม่เชื่อเรื่องโลกนี้โลกหน้า ต่อการดำรงชีวิตได้
3. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายแหล่งที่มาของความรู้เรื่องจักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาได้

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นวิชาจักรวาลวิทยา

ความนำ

ปัจจุบันนี้โลกกำลังเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างรวดเร็วด้วยวัตถุและเทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมวลมนุษยชาติได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น วิทยาศาสตร์มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านั้นให้เจริญก้าวหน้า จนเราอาจกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์นำความเจริญมาสู่มนุษย์

วิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการค้นพบเรื่องราวอันลึกลับของธรรมชาติที่ถูกปกปิดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานให้ปรากฏต่อมนุษยชาติ ในการค้นพบครั้งสำคัญนั้น เรื่องโลกและจักรวาลเป็นเรื่องหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันมาก เพราะโลกและจักรวาลเป็นที่อาศัยของมนุษย์และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นเราจึงได้ทราบการค้นพบทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับโลกและจักรวาลมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งองค์กรมากมายเพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้เป็นงานเฉพาะ รวมถึงเปิดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั่วโลกอย่างกว้างขวางอีกด้วย

สิ่งที่ได้กล่าวมานั้น เป็นการชี้ให้เห็นความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ที่มีผลต่อการค้นพบกฎทางธรรมชาติของโลกและจักรวาล ซึ่งเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งที่ทำให้ความรู้ของมนุษย์แจ่มชัดขึ้น แต่ยังมีศาสตร์อีกแขนงหนึ่งที่ให้ทรรศนะในเรื่องของการค้นพบกฎทางธรรมชาติของโลกและจักรวาลด้วยวิธีการที่แตกต่าง แต่การค้นพบบางอย่างอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันบ้าง ศาสตร์ที่กล่าวถึงนี้คือ พุทธศาสตร์

ก่อนที่จะเริ่มศึกษาเนื้อหาของวิชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์นั้น ในบทที่ 1 จะขอกล่าวถึงความรู้เบื้องต้นที่จะทำให้ นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในบทต่อไปได้ง่ายขึ้น เนื่องจากวิชาจักรวาลวิทยานี้ อาจจะมีการสอนบ้างในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่เป็นที่กว้างขวางนัก ส่วนมหาวิทยาลัยเปิด-ธรรมกายแคลิฟอร์เนีย ได้มีการเปิดสอนวิชานี้ขึ้นเป็นครั้งแรก

1.1. ศัพท์สำคัญที่ต้องศึกษา

ลำดับแรกขอแนะนำคำแปลและความหมายของศัพท์สำคัญในวิชาจักรวาลวิทยา ซึ่งมีอยู่หลายศัพท์ด้วยกัน ที่อาจจะทำให้นักศึกษาเข้าใจสับสนได้ เพราะศัพท์บางคำมีความหมายกว้างกว่าที่นักศึกษาจะเข้าใจได้

1.1.1 จักรวาลวิทยา คือ อะไร

คำว่า จักรวาลวิทยา ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Cosmology ประกอบด้วยศัพท์ 2 คำ คือ คำว่า จักรวาล ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำแปลไว้ว่า ปริณิพจน์ ประชุม หมู่ บริเวณโดยรอบของโลก¹ และคำว่า วิทยา แปลว่า ความรู้ ดังนั้น คำว่า จักรวาลวิทยา เมื่อรวมความแล้วหมายความว่า ความรู้ที่ว่าด้วยเรื่องโลกและบริเวณโดยรอบของโลก

เมื่อเราทราบความหมายจากคำในภาษาไทยแล้ว ยังมีคำจำกัดความในภาษาอังกฤษของคำว่า Cosmology แปลว่า the science of the origin and structure of the universe, especially as studied in ASTRONOMY² แปลเป็นภาษาไทยว่า วิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยการกำเนิดและโครงสร้างจักรวาลจากการศึกษาทางดาราศาสตร์

จากความหมายของ จักรวาลวิทยา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้เราทราบความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาในเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีการศึกษากันทั่วไปในมหาวิทยาลัยต่างๆ แต่ความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาในเชิงพุทธศาสตร์ ยังไม่เคยมีใครให้ความหมายที่ชัดเจนไว้

ดังนั้น คณะผู้เขียนคู่มือการศึกษาวิชชาจักรวาลวิทยาของมหาวิทยาลัยเปิดธรรมกายแคลิฟอร์เนีย จึงขอแนะนำความหมายของวิชาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า **Buddhist Cosmology** มีความหมายว่า การศึกษาเรื่องความเป็นไปของโลก จักรวาล และสิ่งมีชีวิต ตั้งแต่การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และการเสื่อมสลายไป โดยการศึกษาจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

จากความหมายของคำว่า จักรวาลวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ และจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ ทำให้เราเห็นภาพรวมของวิชานี้ ว่าเป็นการศึกษาเรื่องโลกและจักรวาลอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ แต่มี

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 297.

² Longman Group UK Limited, **Longman Dictionary of Contemporary English**, (England: Richard Clay Ltd., 1987), p. 231.

วัตถุประสงค์ในการศึกษาแตกต่างกัน คือ การศึกษาจักรวาลเชิงวิทยาศาสตร์มุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ๆ โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ส่วนการศึกษาจักรวาลวิทยาเชิงพุทธศาสตร์ เป็นการศึกษาสภาพความเป็นจริงของจักรวาล จากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเตือนสติให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตได้อย่างถูกต้อง

1.1.2 โลก คือ อะไร

ในหัวข้อต่อไปนี้นักศึกษาจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำศัพท์สำคัญที่มักจะมีพบบ่อยๆ ในทุกบทเรียนของหนังสือเล่มนี้ คือ คำว่า โลก ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจโดยความหมายแค่ว่า โลกเป็นเพียงดาวเคราะห์ดวงกลมๆ ที่อยู่ในระบบสุริยจักรวาลเท่านั้น แต่สำหรับความหมายของโลกในทางพระพุทธศาสนายังมีความหมายที่กว้างกว่านั้น ดังนั้นเราควรทำความรู้จักความหมายของโลกให้ถ่องแท้ว่า โลก คือ อะไร

โลก¹ ความหมายของโลก ในโลกสูตรกล่าวว่า มี 3 โลก คือ สัตว์โลก สังขารโลก โอกาสโลก (หรือ อากาสโลก) ในโลกทั้ง 3 นั้น หมู่สัตว์ทั้งหลายที่เนื่องด้วยอินทรีย์ ที่เป็นไปด้วยความสามารถแห่งการสืบต่อแห่งรูปธรรม อรูปธรรม และทั้งรูปธรรมและอรูปธรรม ชื่อว่า สัตว์โลก โลกที่แยกประเภทออกไปเป็น พื้นดิน และภูเขาเป็นต้น ชื่อว่า โอกาสโลก ชั้นทั้งหลายในโลกทั้งสอง ชื่อว่า สังขารโลก

โลก² แปลว่า แผ่นดิน หมายถึง มนุษย์ โดยปริยายหมายถึง (1)ส่วนหนึ่งแห่งสกลจักรวาล เช่น มนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก (2)ดาวเคราะห์ดวงหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 5 ในระบบสุริยะ เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ลักษณะอย่างลูกทรงกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางที่ศูนย์สูตรยาว 12,755 กิโลเมตร ศูนย์กลางที่ขั้วโลก ยาว 12,711 กิโลเมตร มีเนื้อที่บนผิวโลก 510,903,400 ตารางกิโลเมตร

โลก³ พระราชภาวนาวิสุทธิได้ให้คำจำกัดความจากคำสอนของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ที่แบ่งเป็น 3 โลก ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ขยายความเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นดังนี้ คือ

1. **สัตว์โลก** ได้แก่ จิตใจ หรือ เห็น จำ คิด รู้ ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

2. **ชั้นโลก** ได้แก่ ชั้น 5 ตั้งแต่ชั้น 5 ของสรรพสัตว์ของมนุษย์ เทวดา อรูปพรหม จนถึงกายธรรมโคตรภู กายธรรมพระโสดาบัน กายธรรมพระสกิทาคามี กายธรรมพระอนาคามี และกายธรรมอรหันต์

¹ อรรถกถาโลกสูตร, ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ, มก. เล่ม 45 หน้า 515.

² ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546), หน้า 1043.

³ พระธรรมเทศนาเรื่องพุทธประวัติ ของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อัมมชโย) วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

3. อากาสโลก ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่สิ่งแวดล้อมที่ติดตัวเรา ขยายออกไปโดยรอบไปถึง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ถึงจักรวาลต่างๆ แสณโกฏจักรวาล อนันตจักรวาล ขยายใหญ่โตขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่มีขอบเขต ไม่มีที่สิ้นสุด

จากความหมายที่ได้รวบรวมมานั้น ทำให้เราทราบว่า โลกมิได้มีความหมายเพียงแค่เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตเท่านั้น แต่คำว่า โลก ยังมีความหมายที่ลึกซึ้งและมีนัยสำคัญอย่างน้อย 3 นัย ตามความหมายของโลกในความหมายที่ 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลกและโอกาสโลก ที่มีความหมายกว้างเช่นนี้ เนื่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งสิ่งทั้งปวงในโลกด้วยญาณทัสสนะอันแม่นยำของพระพุทธองค์ ไม่มีสิ่งใดจะบดบังความรู้ของพระองค์ได้ ดังนั้นพระพุทธองค์จึงสามารถจำแนกแยกแยะความจริงในสิ่งทั้งปวงได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

จากความหมายของคำว่าโลกดังกล่าว นักศึกษาคงจะเข้าใจแล้วว่า เรื่องจักรวาลที่จะได้ศึกษานั้น จึงหมายถึงโอกาสโลก อันเป็นที่อาศัยของหมู่สัตว์ทั้งหลาย

ส่วนคำว่า โลก ในความหมายว่า ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในชมพูทวีปที่เราอาศัยอยู่นี้ ก็เป็นส่วนประกอบหนึ่งของจักรวาล ซึ่งรายละเอียดเรื่ององค์ประกอบของจักรวาลเราจะศึกษาในบทต่อไป เมื่อ นักศึกษาทราบความหมายของโลกอย่างนี้แล้ว นักศึกษาก็จะไม่สับสนอีกต่อไป

1.1.3 โลกนี้ โลกหน้า คือ อะไร

ศัพท์ที่นักศึกษาต้องทำความเข้าใจกันต่อไป คือ คำว่า โลกนี้ โลกหน้า เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเมื่อพบคำเหล่านี้ในเนื้อหา

คำว่า **โลกนี้ โลกหน้า** เป็นคำที่มาจากพระไตรปิฎก ในบุพพังคสูตร อังคุตตรนิกาย ทสกนิปาต เรื่องสัมมาทิฐิ เป็นหัวข้อธรรมแรก ในอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งหมายถึงความเข้าใจถูกในเรื่องโลกและชีวิต มี 10 ประการ เรื่องโลกนี้ โลกหน้า เป็นหัวข้อหนึ่งในสัมมาทิฐินั้น ทั้งสองคำนี้ มักใช้ควบคู่กัน เพราะมีความหมายที่เกี่ยวข้องกัน

โลกนี้ หมายความว่า โลกทั้ง 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลก และอากาสโลก ดังที่กล่าวไว้แล้ว ในความหมายของคำว่า โลก ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า โลกนี้ คือ สถานที่อยู่อาศัยของสัตว์โลก รวมถึงร่างกายและจิตของตัวเรา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

โลกนี้ เป็นโลกแห่งความแตกต่าง แต่ละคนล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านร่างกาย ฐานะความเป็นอยู่ทางสังคมและเศรษฐกิจ สติปัญญา อุปนิสัย สรุปว่า มีความแตกต่างกันในทุกด้าน จากการ ศึกษา คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้เราทราบที่มาของความแตกต่างเหล่านั้น คือ กรรมที่เราเคย

กระทำไว้ในอดีตไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ตาม ส่งผลให้แต่ละคนเกิดมาแตกต่างกัน

โลกหน้า หรือที่เรียกว่า ปรโลก มีความหมาย 2 ประการ¹ คือ

1. ชีวิตหลังความตาย
2. สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย

1. ชีวิตหลังความตาย หมายความว่า สภาพร่างกายและจิตใจของสัตว์ที่เกิดในภพใหม่ เมื่อมนุษย์รวมทั้งสัตว์โลกทั้งมวลตายแล้ว ไม่สูญไปไหน จะสูญสิ้นแต่เฉพาะร่างกายซึ่งถูกเผาหรือถูกฝัง ดินเท่านั้นส่วนใจยังไม่สูญไป ตราบใดที่ใจยังมีกิเลสก็จะต้องไปเกิด มีชีวิตอาศัยในร่างกายใหม่ต่อไปอีกส่วนจะไปเกิดเป็นอะไร มีรูปร่างเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกรรมที่ตนเคยกระทำไว้

2. สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่กรรมของสัตว์ที่เกิดในภพนั้นๆ จะดีจะเลวขึ้นอยู่กับกรรมของสัตว์ เป็นเรื่องที่น่าแน่นอนว่า เมื่อมีการถือกำเนิดของชีวิตก็จำเป็นต้องมีสถานที่อยู่ จากประสบการณ์ในชาตินี้ เราสามารถพิจารณาได้ว่า ถ้าเราได้เกิดใหม่เป็นคนในตระกูลมั่งคั่ง มีเกียรติยศชื่อเสียง เราพอจะคาดเดาได้ว่า เราจะมีสถานที่อยู่อาศัยอย่างสุขสบาย แต่ถ้าเกิดในครอบครัวที่ยากจน เราพอจะคาดเดาได้ว่า เราจะมีที่อยู่อย่างยากลำบาก ไม่สะดวกสบาย

เพราะฉะนั้น จึงพอสรุปได้ว่าเรื่องโลกหน้าเป็นเรื่องของความไม่แน่นอน จะต้องไปเกิดในกำเนิดใดจะมีสถานที่อยู่เป็นอย่างไร แต่ที่ทราบแน่ชัด เราต้องไปเกิดใหม่ ตราบใดที่เรายังไม่หมดกิเลส

1.2 ความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า

บุคคลในโลกนี้ มีความเชื่อที่หลากหลายตามท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ตามวัฒนธรรม หรือตามคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือในแต่ละประเทศ ทำให้เกิดความคิด คำพูด และการกระทำที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ที่กำลังจะศึกษาอยู่นี้ มีบางคนไม่เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริง ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีผลต่อความคิด คำพูด และการกระทำของบุคคลนั้น ความเชื่อเหล่านี้ ได้สืบทอดต่อกันมานานนับพันปีก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นเสียอีกหรือเมื่อพระองค์บังเกิดขึ้นแล้ว คำสอนเรื่องโลกนี้ โลกหน้าไม่มีก็ยังคงมีอยู่ และได้รับการปลูกฝังจากบรรดาเจ้าลัทธิ ศาสดาของศาสนาต่างๆ ไปยังเหล่าศิษย์ของตนอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง แม้ปัจจุบันนี้ ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงอยู่

ในสมัยพุทธกาล ครั้นเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงรู้แจ้งในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง ทรงมองเห็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก ทำให้

¹ พระภวนาวินัยคุณ (เผด็จ ทัดตชีโว), เข้าไปอยู่ในใจ, (กรุงเทพมหานคร : เซอริกราฟฟิค 1991, 2546), หน้า 48.

พระองค์ทรงทราบว่า ความเชื่อเรื่องโลกลี้ โลกหน้าไม่มีนั้น เป็นความเห็นผิดจากกฎธรรมชาติที่พระองค์ทรงค้นพบ ความเห็นผิดนี้ เรียกว่า มิจฉาทิฐิ

ดังนั้น นักศึกษาจึงควรทำการศึกษาเรื่องโลกลี้ โลกหน้า ให้เข้าใจเสียก่อนว่ามีจริงหรือไม่ ถ้าหากไม่เชื่อแล้วจะเกิดผลดี ผลเสียอย่างไร และถ้าเราไม่เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริงแล้ว วิชาจักรวาลวิทยา จำเป็นต้องศึกษาหรือไม่ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยโลกลี้ และส่งผลไปยังโลกหน้า

1.2.1 การพิจารณาเหตุผลเรื่องโลกลี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่

ความเชื่อเรื่องโลกลี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี เป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่มีมาหลายยุคหลายสมัยแล้ว และยังคงมีต่อไป ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่ได้ศึกษาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงสอนให้เชื่อเรื่องโลกลี้ โลกหน้า ว่ามีอยู่จริง พุทธง่าย ๆ คือ ตายแล้วไม่สูญ เป็นการยืนยันว่า ความดี ความชั่ว ที่ทำเอาไว้ไม่ได้จบสิ้นแค่เพียงชาตินี้ แต่ยังคงตามให้ผลไปข้ามชาติอีก

โลกหน้ามีจริง เป็นการยืนยันว่า ตายแล้วต้องเกิด ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ส่วนจะเกิดมาเป็นอะไรนั้นอีกเรื่องหนึ่ง เรามีวิธีพิจารณาว่าโลกลี้ โลกหน้ามีจริงหรือไม่ ดังนี้

กรณีที่ 1 เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริง พิจารณาในลักษณะที่เป็นตรรกศาสตร์ ¹

ถ้าหากว่าคนเราตายแล้วสูญ นั้นย่อมหมายความว่า การที่เราเกิดมาชาตินี้ก็น่าจะเป็นชาติแรก เพราะชาติที่แล้วไม่มี หากเราเกิดมาชาติแรกจริง คนที่เป็นคู่แฝดกัน ก็น่าจะต้องเหมือนกันทุกประการทั้งรูปร่าง หน้าตา อุปนิสัยใจคอ เพราะมาจากเบ้าหลอมเดียวกัน แต่ปรากฏว่าคลอดออกมาแล้วกลับไม่เหมือนกัน ถ้ามองว่าเพราะเหตุใด ทั้งๆ ที่เป็นพี่น้องกัน เกิดมาจากพ่อแม่เดียวกัน แต่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นถ้าเชื่อว่าชาติที่แล้วไม่มี ก็จะตอบคำถามนี้ได้ไม่ชัดเจนนัก

แต่ถ้าเชื่อว่าชาติที่แล้วมี ถ้าอย่างนั้นก็สามารถตอบได้ว่า เป็นเพราะบุญและบาป ที่ตนกระทำไว้ในอดีตต่างกัน ดังพุทธพจน์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับสุกมาณพ โตทยยบุตร ถึงเหตุแห่งความเลวหรือประณีตที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลใน จุฬกัมมวิภังคสูตร ² ว่า

“สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม
มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้”

¹ ตรรกศาสตร์ คือ ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการคิดหาเหตุผลว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่

² จุฬกัมมวิภังคสูตร, มัชฌิมนิกาย อุปปริบทสาส์น, มก. เล่ม 23 ข้อ 581 หน้า 251.

สรุปว่า คนที่เกิดมาแตกต่างกันนั้น เพราะอำนาจแห่งการกระทำด้วยกาย วาจา และใจ ของตน ในอดีต ดังนั้นชาตินี้ แม้จะเกิดมาเป็นแฝดกัน มีพ่อแม่เดียวกัน จึงไม่เหมือนกันด้วยเหตุผลดังกล่าว ก็แสดงได้ว่า โลกนี้มี โลกหน้ามีจริง

กรณีที่ 2 ไม่เชื่อว่ามีจริง พิจารณาในลักษณะเป็นการป้องกันไว้ก่อน

การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นถึงความเป็นจริงของโลกนี้และโลกหน้านั้น เพราะถ้าเชื่อว่าตายแล้วสูญ คนจะไม่ทำความดี หรือใช้ชีวิตให้สูญเปล่าไปกับเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้เกิดกุศลเพราะเขาไม่รู้ว่าจะไปทำไม ในเมื่อตายแล้วสูญ เมื่อไม่ทำความดี แม้มีชีวิตอยู่ก็เดือดร้อน เพราะความชั่วที่ตนกระทำไว้ส่งผล

สมมุติว่า ถ้าเชื่อว่าโลกนี้ โลกหน้าไม่มี คือ เชื่อว่าตายแล้วสูญจริง เมื่อเขาทำชั่ว ในขณะที่มีชีวิต อยู่เขาก็เดือดร้อน ถูกผู้รู้ติเตียนว่าเป็นคนชั่ว หรือถ้าโลกนี้ โลกหน้า มีจริง เมื่อตายแล้ว ก็ยังเดือดร้อนกว่า ต้องไปอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก มีทุกข์ทรมานมาก

แต่ถ้าเชื่อว่าโลกนี้ โลกหน้ามี เขาก็จะตั้งใจทำความดี เมื่อมีชีวิตอยู่ก็มีความสุข ตนเองก็ติเตียนตนเองไม่ได้ ผู้รู้ก็สรรเสริญว่าเป็นคนดี ตายไปแล้วถ้าโลกหน้าไม่มีจริงๆ ก็ไม่เสียหายอะไร แต่ถ้ามีจริงก็จะได้รับผลเป็นความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป

การพิจารณาเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานตรงกัน เสียก่อนถ้านักศึกษามีความเชื่ออยู่แล้ว ก็จะได้ตั้งใจศึกษาอย่างเต็มที่ต่อไป แต่ถ้าไม่เชื่ออย่างน้อยก็เป็น ประโยชน์เพราะเชื่อแล้วไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใดมีแต่ได้รับประโยชน์ จะได้ศึกษาความจริง ของโลกและจักรวาลอีกทศวรรษหนึ่ง

1.2.2 ต้องเข้าใจหลักความจริงของชีวิตในโลกนี้ให้ถูกต้อง

นักศึกษาต้องเข้าใจหลักความจริงของสัตว์โลก สังขารโลก และโอกาสโลกให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ดำเนิน ชีวิตได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข โดยพิจารณาดังนี้

1. ชีวิตของสัตว์โลกมีที่มา หมายความว่า รูปร่างหน้าตา ฐานะ ความเป็นอยู่ สติปัญญา และนิสัย ของเราที่ได้มาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจก็ตาม เป็นผลมาจากกรรมดี หรือกรรมชั่วที่เราทำไว้ในอดีตชาติเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง

2. โลกนี้ไม่แน่นอน คือ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่จีรังยั่งยืน ไม่คงที่ เช่น เกิดมาแข็งแรงสมบูรณ์ ก็อาจจะกลายเป็นคนชราโรคได้ ถ้าปัจจุบันไม่ระมัดระวังดูแลรักษาสุขภาพ

3. โลกนี้มีคุณค่า เพราะเป็นแหล่งสำหรับสร้างบุญกุศลอันประเสริฐ กล่าวคือ สังขารร่างกายของเราที่เป็นมนุษย์อย่างนี้เหมาะแก่การสร้างบุญกุศลหรือกรรมดีได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสังขารของสัตว์โลกชนิดอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นหมา แม่น้อย ไม่มีเท้า ไม่สามารถที่จะสร้างความดีได้สะดวกดังเช่นมนุษย์ โอกาสโลกจึงเป็นแหล่งเดียวที่เหมาะสมแก่การสร้างความดี นอกจากนี้เรายังมีกัลยาณมิตร ตั้งแต่พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อน ตลอดจนพระภิกษุคอยแนะนำ ซึ่งมีเฉพาะในโลกนี้เท่านั้น

4. โลกนี้มีเวลาจำกัด คือ เรามีความตายเป็นตัวจำกัดเวลาแห่งการมีชีวิตอยู่ ความตายเป็นสิ่งที่แน่นอนสำหรับทุกคน แต่เวลาที่ตายของแต่ละคนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรรมดีและกรรมชั่วที่แต่ละคนกระทำทั้งในอดีตและปัจจุบันชาติ

1.2.3 ประโยชน์ของความเข้าใจถูกในเรื่องโลกนี้

ความรู้เรื่อง 4 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จะช่วยให้เราเกิดสติปัญญาสอนตัวเองให้เลือกสร้างกรรมในปัจจุบันได้ดีที่สุด กล่าวคือ

1. ทุกคนต้องรีบทำแต่กรรมดีตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เพราะการที่เกิดมามีชีวิตในชาตินี้ เนื่องจากกรรมดีที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผล ก็พึงระลึกเสมอว่าผลของกรรมดีนั้นมียวันสิ้นสุด จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความดีใหม่อีก

2. ต้องไม่ก่อกรรมชั่วใหม่อย่างเด็ดขาด เพราะตระหนักถึงผลร้ายนานาชนิดที่จะติดตามมาทั้งต่อตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

3. ต้องไม่อยู่เฉย โดยไม่สร้างกรรมดีอะไรเลย พึงระลึกไว้ว่าการอยู่เฉย นอกจากจะไม่ได้ทำอะไรแล้วยังมีโอกาสขาดทุน บุญเก่าที่เคยสั่งสมไว้จะหมดสิ้นไป และสังขารเสื่อมลงทุกวัน โอกาสจะสร้างความดีใหม่นั้นเหลือน้อยเต็มที

4. ต้องใช้ร่างกายอันเป็นที่อาศัยของใจนี้ให้คุ้มค่าที่สุด ไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่สมบูรณ์ หรือทุพพลภาพ โดยศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วเลือกปฏิบัติแต่กรรมดี แม้ว่าร่างกายจะทุพพลภาพ แต่ก็ยังสามารถที่จะใช้สร้างความดีได้

1.2.4 หลักการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องสู่โลกหน้า

เมื่อเห็นคุณค่าประโยชน์ของโลกนี้แล้ว นักศึกษาต้องเตรียมความพร้อมในการที่จะไปสู่โลกหน้าได้อย่างปลอดภัยและมีชัยด้วย

หลักในการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปสู่โลกหน้าได้อย่างปลอดภัยและมีชัย ประกอบด้วยหลักปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ¹ คือ

1. มีศรัทธามั่นในเรื่องกรรม ต้องศึกษากฎแห่งกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จะได้มี หิริ โอตตัปปะ เพราะว่าเราจะต้องพยายามละกรรมชั่วทั้งปวง จะต้องสร้างกรรมดีมากๆ เราจึงจะประสบความสุขอันเป็นยอดปรารถนาของเรา
2. ตั้งใจรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อย่างน้อยศีล 5 ถ้าให้ศีล 8 ในบางโอกาส หรือตลอดชีวิตยิ่งดี เพราะนอกจากเป็นการสั่งสมบุญเพิ่มแล้ว ยังจะช่วยให้พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นด้วย
3. ตั้งใจให้ทานอย่างเต็มที่ เพราะคนเราเมื่อตายแล้ว ร่างกายย่อมเน่าเปื่อยสลายไป ไม่สามารถนำไปได้ แต่สามารถนำทรัพย์ละเอียด คือ บุญ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำความดี ติดตัวไปในปรโลกได้
4. ต้องเพิ่มพูนปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยการทำภาวนา ทำใจให้หยุดให้นิ่ง จนเกิดความสว่าง เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

จากการศึกษาเรื่อง โลกนี้ โลกหน้า ที่ผ่านมา เราสามารถสรุปได้ว่าโลกนี้ โลกหน้ามีจริงตาม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเรื่องจักรวาลวิทยาที่กำลังศึกษาอยู่นี้ เราศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องโลกนี้และโลกหน้าให้ซาบซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นการปลูกฝังสัมมาทิฐิของผู้ที่ศึกษาให้แน่วแน่ยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อศึกษาจนเข้าใจแล้ว จะทำให้เราใช้ประโยชน์จากการอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างคุ้มค่า สมกับการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีเวลาจำกัด

1.3 แหล่งความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

มนุษย์ทั้งหลายในโลก เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ มีแต่ความสงสัยและเต็มไปด้วยคำถามที่ค้างใจในหลายๆ เรื่อง ให้เรานึกย้อนไปในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถามว่าเรารู้อะไรบ้างเกี่ยวกับตัวเราในขณะที่ลืมหืมตาดูโลกครั้งแรก คำตอบคือ เราเกือบจะจำไม่ได้เลยว่า ขณะนั้นเรานึกคิดอะไร หรือรู้สึกอย่างไร แต่ความจริงแล้ว เรามีความสงสัยอยู่ในใจว่าสิ่งที่เห็น สิ่งสัมผัส สิ่งที่ได้ยินเป็นครั้งแรกหลังจากคลอดออกมานั้นคืออะไร เมื่อเราเริ่มพูดได้ ก็เริ่มตั้งคำถามกับคุณพ่อคุณแม่ถึงสิ่งที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยรู้ว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้คืออะไร และเมื่อเราเจริญวัยขึ้นตามลำดับ ความสงสัยในสิ่งต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่ แต่จะสงสัยในเรื่องที่ต่างออกไปจากวัยเด็ก และเราก็ยังคงสงสัยเรื่อยไป

ในบรรดาเรื่องที่มนุษย์ไม่รู้รู้นั้น เรื่องการกำเนิดโลกและจักรวาลมีผู้สนใจศึกษากันอย่างกว้างขวางทั้งด้านปรัชญาและด้านวิทยาศาสตร์ เหตุที่มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง เพราะโลกใบนี้เป็นสิ่งที่

¹ ติชมชาณสูตร, อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต, มก. เล่ม 37 ข้อ 144 หน้า 563.

มนุษย์ใช้อาศัยในการดำรงชีวิต จำเป็นต้องทำความรู้จักให้มากที่สุด เพื่อจะได้อยู่ในโลกใบนี้อย่างปลอดภัย และมีความสุข

เนื้อหาต่อไปนี้จะนำเสนอเรื่องแหล่งความรู้ในทางพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นแนวทางการค้นหาคำตอบของโลกและจักรวาลด้วยพุทธวิธี ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ คำตอบที่ได้มีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน

1.3.1 การค้นพบกฎธรรมชาติ

พระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่มีคำสอนประกอบไปด้วยความเป็นเหตุเป็นผล ความรู้ต่างๆ ในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้ามิได้ผูกขาดว่ามีเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ทรงรู้ แต่ตรงกันข้าม ถ้ามีใครที่พูดตรงกับความจริง พระพุทธองค์ก็ทรงรับว่าเรื่องนั้นเป็นความจริง ความจริงในที่นี้ คือ ธรรมะ พระองค์ไม่ใช่เจ้าของธรรมะ ธรรมะเป็นของกลางๆ ที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ บุคคลใดสามารถเข้าถึงธรรมะนั้นได้ย่อมได้ชื่อว่าค้นพบความจริงเช่นนั้น ซึ่งพระพุทธองค์ทรงค้นพบความจริงที่เป็นกฎธรรมชาตินั้นแล้ว ทรงนำมาแสดงให้ชาวโลกได้รับทราบ ในทำนองเดียวกับกฎทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีอยู่แล้ว นักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ค้นพบในภายหลัง ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า

“พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติหรือไม่ก็ตามธาตุนี้ก็ยังคงมีอยู่เป็นธรรม
จิตติ เป็นธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติ) คือ หลักอภิปัสสัจจตา พระตถาคต ตรัสรู้ เข้า
ถึงธาตุนั้นแล้ว จึงบอกแสดง วางเป็นแบบ ตั้งเป็นหลัก เปิดเผย แจกแจง ทำให้
เข้าใจง่ายและจึงตรัสว่า จงดูสิ¹”

คำว่า ธรรม ในที่นี้หมายถึง กฎธรรมชาติ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบมีมากมายหลายประการ เพราะญาณทัสสนะของพระองค์กว้างไกลสุดประมาณ ที่เรียกว่าลัมพัญญุตญาณ แต่พระองค์ไม่ได้นำมาสอนแก่ชาวโลกทุกเรื่อง เพราะบางเรื่องก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน แต่พระองค์ทรงเลือกธรรมะ ที่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม หลุดพ้นจากวัฏสงสารเท่านั้น ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการบรรลุธรรมแล้ว จะศึกษาทำความเข้าใจในภายหลัง สำหรับธรรมะที่พระองค์นำมาสอนนั้นเปรียบได้กับใบไม้ในกำมือ ส่วนธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้แล้วแต่ไม่ได้นำมาสอนนั้นเปรียบได้กับใบไม้ในป่า ดังที่ปรากฏใน สีสปาปณวรรค² ว่า

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ป่าประดู่ลาย ทรงหยิบใบประดู่ลายขึ้นมาหน่อยหนึ่ง แล้ว ตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า “ใบประดู่ลายเล็กน้อยที่เราถือไว้ในมือ กับใบที่อยู่บนต้นประดู่ลาย อย่างไหนจะมากกว่ากัน”

¹ ปฏิจจสมุปบาทกถา, พระอภิธรรมปิฎกภิกขุขัตติย, มก. เล่ม 81 ข้อ 1086 หน้า 10.

² สีสปาสูตร, สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค, มก. เล่ม 31 ข้อ 1712 หน้า 449.

ภิกษุทั้งหลายทูลตอบว่า “ใบประดับในพระหัตถ์ของพระองค์น้อยกว่าใบที่อยู่บนต้นประดับ พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “เรื่องที่เราตรัสรู้แล้วมิได้บอกเธอทั้งหลายมีมากกว่าฉันนั้นเหมือนกัน เรื่องที่เราบอกเธอทั้งหลายมีน้อยเหมือนใบไม้ในกำมือ เพราะเหตุไร เพราะว่าเรื่องนั้นไม่ประกอบด้วย ประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายคลายกำหนดและความดับทุกข์”

1.3.2 วิชาจักรวาลวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของธรรมะ

เรื่องจักรวาลวิทยานี้ เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบ การค้นพบสรรพสิ่งทั้งหลายนั้นพระองค์ทรงทราบว่าสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นเกิดขึ้นจากกฎธรรมชาติที่เรียกว่าธรรมนิยาม ดังที่กล่าวมาแล้ว

เรื่องธรรมนิยามนี้พระองค์ตรัสไว้เพียงบางส่วนไม่ได้ลงรายละเอียดซึ่งภายหลังพระอรหันตญาณผู้มีความรู้แตกฉานในธรรมะได้ขยายความเพิ่มเติม ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ในอรหันตญาณแห่งที่มโนมัย อรหันตญาณได้จำแนกนิยามออกได้ 5 ประการ¹ คือ

1. **อุตุนิยาม** (Physical Laws) คือ กฎธรรมชาติที่ครอบคลุมความเป็นไปของปรากฏการณ์ในธรรมชาติ เกี่ยวกับวัตถุที่ไม่มีชีวิตทุกชนิด เช่น ปรากฏการณ์ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แม้กระทั่งการเกิดและการดับสลายของโลกก็เป็นไปตามกฎธรรมชาติข้อนี้ ในตำราพุทธศาสนาที่เขียนโดยชาวตะวันตก มักใช้คำว่า คนอินเดียในสมัยพุทธกาลสงสัยกันว่า อะไรคือสิ่งกำหนดให้มีความสม่ำเสมอคงที่ในธรรมชาติ ส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุ เช่น ความสม่ำเสมอของฤดูกาล ซึ่งทางพระพุทธศาสนาตอบปัญหานี้ว่า สิ่งที่กำหนด คือ อุตุนิยาม

2. **พินินิยาม** (Biological Laws) คือ กฎธรรมชาติที่ครอบคลุมความเป็นไปของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ กฎธรรมชาตินี้ทำให้เมื่อเรานำเมล็ดข้าวเปลือกไปเพาะ ต้นที่งอกออกมาจะต้องเป็นต้นข้าวเสมอ หรือช้างเมื่อออกลูกมาแล้วย่อมเป็นลูกช้างเสมอ ความเป็นระเบียบนี้พระพุทธศาสนาค้นพบว่าเป็นผลมาจากการควบคุมของพินินิยาม

3. **จิตินิยาม** (Psychic Laws) คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับกลไกการทำงานของจิต พระพุทธศาสนาค้นพบว่า คนเราประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ร่างกายและจิตใจ จิตมีกฎเกณฑ์ในการทำงานเปลี่ยนแปลงและแสดงพฤติกรรม เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว ซึ่งเป็นผลมาจากจิตินิยาม

4. **กรรมนิยาม** (Karmic Laws) คือ กฎการให้ผลของกรรม กรรมคือ การกระทำที่ประกอบด้วยความตั้งใจ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ กรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีย่อมตอบสนองในทางดี กรรมชั่วย่อมตอบสนองในทางชั่ว นี่คือ กฎแห่งกรรม

¹ มหาปทานสูตร, อรรถกถาที่มโนมัย มหาวรรค, มก. เล่ม 13 หน้า 100.

5. ธรรมนิยาม (General Laws) คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลของสิ่งทั้งหลาย เป็นกฎสากลที่ครอบคลุมความเป็นไปทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ กฎข้อนี้มีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวางที่สุด กฎ 4 ข้อข้างต้นสรุปรวมลงในข้อสุดท้ายนี้

พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งเรื่องทั้งปวง แสดงว่าทรงค้นพบนิยามหรือกฎธรรมชาติทั้ง 5 เหล่านี้ พระองค์ทรงสอนธรรมนิยาม เน้นในส่วนที่เกี่ยวกับจิตนิยามและกรรมนิยาม พระองค์ทรงสอนเรื่อง อุตุนิยามและพีชนิยามเพียงเล็กน้อย ในทางกลับกัน นักวิทยาศาสตร์ศึกษาธรรมนิยามเน้นในส่วนที่เกี่ยวกับอุตุนิยามและพีชนิยาม ไม่สนใจกรรมนิยามและสนใจจิตนิยามเล็กน้อย นี่คือนัยที่ต่างกัน ระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนามองภาพรวมของโลกและชีวิตได้กว้างขวางมากกว่า

ประเด็นสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ธรรมนิยามเป็นกฎธรรมชาติสากลที่ครอบคลุม 4 กฎย่อยดังที่กล่าวมาแล้ว แม้พระพุทธศาสนาจะศึกษาเน้นเรื่องกรรมนิยามและจิตนิยามก็จริง ถึงกระนั้น พระพุทธศาสนาก็ไม่ปฏิเสธเรื่องอุตุนิยามและพีชนิยามที่เป็นจุดเน้นของวิทยาศาสตร์ เพราะเหตุนี้เอง พระพุทธศาสนาจึงไม่ขัดแย้งกับวิทยาศาสตร์

จากการค้นพบธรรมะดังกล่าวนี้ ทำให้เราทราบว่า ความรู้เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นเพียงเลี้ยวหนึ่งของธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบเท่านั้น ยังมีเรื่องราวอีกมากมายที่พระองค์ทรงค้นพบแล้วมิได้นำมาตรัสให้ฟัง และเรื่องที่น่ามาตรัสเล่านั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังได้ขบคิดแนวทางในการปฏิบัติธรรมอันนำไปสู่ความพ้นทุกข์ซึ่งเป็นเรื่องหลักในชีวิต

1.3.3 แหล่งที่มาของความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

การศึกษาเล่าเรียนวิชาต่างๆ ในโลก เรียนด้วยการใช้วัตถุนอกตัวเป็นอุปกรณ์ในการทดลอง ค้นคว้า พิสูจน์ วิจัย ความรู้ที่ได้จึงมีทั้งถูกและผิด ซึ่งถ้าถูกก็เป็นเพียงบางแง่มุมที่ไม่ลึกซึ้ง และไม่รู้ตลอดในความจริงทั้งหมด รู้เป็นท่อนๆ เป็นช่วงๆ เพราะว่าเครื่องมือที่ใช้ศึกษานั้นมีขีดความสามารถจำกัด

ยังมีการศึกษาอีกแขนงหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงที่ถูกต้อง คือ การศึกษาทางจิต ซึ่งไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์ใดๆ ขอเพียงมีจิตที่มีสภาพใสเป็นปกติ มีใจที่แน่วแน่มั่นคง ดำรงสติตั้งมั่น ประกอบความเพียรไม่ถอยนอยอย่างถูกวิธี แค่นี้ก็จะได้ค้นพบหลักความจริงของชีวิตอย่างคาดไม่ถึง เมื่อประสบผลสำเร็จ ความรู้ที่เกิดขึ้นจะปรากฏเป็นภาพขึ้นภายในใจ ภาษาทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ญาณทัสสนะ คือ การรู้เห็นด้วยอำนาจจิต

ถ้าเราเป็นบุคคลในยุควิทยาศาสตร์ฟังแล้วอาจจะเกิดข้อสงสัยว่า จิตเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการค้นหาความจริงดังที่กล่าวมาแล้วได้อย่างไร ขออธิบายการทำงานของจิตสักนิดว่า ลักษณะเดิม

ของจิตนั้นมีลักษณะใสบริสุทธิ์ แต่เมื่อจิตถูกกิเลสครอบงำทำให้จิตมีสภาพที่ผิดปกติ ชุ่มมัวแปรปรวน กระจัดกระจาย ทำให้คุณภาพใจลดลง ไม่มีอานุภาพ แต่เมื่อใดได้รวมจิต คือ ความเห็น ความคิด ความรู้ ให้หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งอันถาวรของใจแล้ว ใจของเราจะมีพลังอุปมาเหมือนการรวมแสงอาทิตย์ด้วยเลนส์ เมื่อแสงตกกระทบเลนส์จะทำให้แสงที่กระจัดกระจายอยู่นั้นรวมเป็นจุดเดียว จนเกิดเป็นความร้อนสามารถเผาผลาญวัสดุที่เป็นเชื้อไฟได้ ใจก็มีลักษณะเดียวกัน เมื่อรวมหยุดเป็นจุดเดียว ความคิดไม่ซัดส่าย ไม่กระจัดกระจาย ย่อมมีพลังในการทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างอัศจรรย์

ขอยกตัวอย่างเพิ่มเติม คือ เรื่องการเดินทางของแสงที่มีการค้นพบว่าเร็วที่สุดในขณะนี้ เทียบกับความเร็วของใจ ไม่น่าเชื่อใช่ไหมว่า ใจของเรานั้น มีความเร็วที่เหนือแสงอย่างน่าอัศจรรย์ ไม่คิดไม่แปลก สมมุติว่าเราเคยไปประเทศอเมริกา เมื่อเรานึกถึงอเมริกา เราจะใช้เวลาเพียงไม่ถึงเสี้ยววินาทีที่เดินทางไปถึงสถานที่ที่เราเคยไป เป็นการย้อนอดีตแห่งกาลเวลาในความทรงจำได้อย่างน่าอัศจรรย์

วิธีการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ด้วยการฝึกจิตดังกล่าวนั้น มิใช่เพียงจะมีครั้งแรกในสมัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น แต่มีมายาวนานก่อนหน้านั้น เป็นการฝึกจิตของพวกฤาษี นักพรต เจ้าลัทธิต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้เห็นภาพทางจิตได้เหมือนกัน แต่ความรู้เห็นไม่สมบูรณ์รู้เป็นส่วนๆ และได้้นำความรู้ นั้นมาเผยแพร่ เช่น เห็นสวรรค์บ้าง พรหมบ้าง จึงยึดถือว่าสิ่งที่ตนเห็นนั้น เป็นผู้สร้างสรรพสัตว์และสรรพสิ่ง

ครั้นเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลก พระองค์เป็นผู้ฝึกฝนตนเองดีแล้ว และเป็นผู้ฝึกจิตอย่างสม่ำเสมอ สัมมอบรมบ่มบารมีมานับภพนับชาติไม่ถ้วนจนกระทั่งบารมีของพระองค์เต็มเปี่ยม จึงทรงค้นพบความจริงของสรรพสัตว์และสรรพสิ่งว่ามีความเป็นมาอย่างไร การกำเนิดและแตกดับของโลก จักรวาลและสรรพสิ่งเกิดขึ้นได้อย่างไร พระองค์ได้ทรงนำมาตรัสแสดงให้ชาวโลกได้รับรู้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งความรู้ที่ว่านี้ คือ ความรู้แจ้ง เป็นความรู้อันสูงสุดในการพระพุทธศาสนา ความรู้แจ้ง หรือความรู้ อันพิเศษดังกล่าวเรียกว่า วิชา 3¹ ประกอบด้วย

1. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้สามารถระลึกชาติในอดีตได้ หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง จนถึงนับชาติไม่ถ้วนบ้าง
2. จุตูปปาตญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้รู้การเกิด การตายของสัตว์โลกทั้งหลายด้วยกรรมอะไร มีผิวพรรณ เลว ละเอียดประณีต ได้ดี ตกยากอย่างไร ด้วยทิพยจักขุ
3. อาสวักขยญาณ คือ ปัญญาหยั่งรู้ที่ปราบกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไป

ในวิชา 3 นั้น วิชาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นวิธีที่ทำให้เรารู้เรื่องความเป็นไปของโลก โดยระลึกชาติย้อนหลังไปในยุคที่โลกเริ่มก่อตั้ง จนถึงแตกทำลายได้ ความรู้เหล่านี้เอง ที่สามารถพิสูจน์เรื่องการกำเนิด และเสื่อมสลายของโลก จักรวาล และสรรพสิ่งทั้งหลายได้ โดยฝึกฝนตนเอง

¹ อจินติตสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 77 หน้า 235.

ตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลักวันหนึ่งเราก็จะไปถึง ณ จุดแห่งความสว่างที่ทำให้เราไปศึกษาเรื่องความเป็นไปของโลกและสรรพสิ่งได้

1.3.4 เรื่องจักรวาลวิทยาเป็นอจินไตย

ดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผล แล้วเหตุใดจึงมีธรรมะบางหัวข้อที่พระพุทธองค์ทรงแสดงนั้น เป็นเรื่องที่พระองค์ทรงห้ามไม่ให้คิด เพราะถ้าคิดแล้วจะเกิดความฟุ้งซ่านแห่งจิต มีส่วนแห่งความเป็นบ้า ซึ่งพระองค์ทรงใช้คำว่า เป็นเรื่องอจินไตย ฟังแล้วเหมือนจะขัดแย้งกันอยู่ในตัวระหว่างความมีเหตุผลในพระพุทธศาสนากับการไม่ให้คิดเรื่องเหตุผลในบางเรื่อง ความจริงแล้วเรื่องดังกล่าวไม่ขัดแย้งกัน แต่เนื่องจากบางเรื่องเป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง จะใช้การพิจารณาด้วยปัญญาชั้นธรรมดาไม่ได้ เพราะความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตจำกัด ต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมที่เพียงพอจึงจะรู้เห็นเรื่องนี้ได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วในเรื่องแหล่งที่มาของความรู้เรื่องจักรวาลวิทยา

เรื่องที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอจินไตย มีปรากฏใน อจินติตสูตร¹ ดังนี้

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อจินไตย 4 อย่างนี้ไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า อจินไตย 4 คืออะไรบ้าง คือ

1. พุทธวิสัยแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า
2. ฌานวิสัยแห่งผู้ได้ฌาน เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า
3. วิบากแห่งกรรม เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า
4. โลกจินดา (ความคิดในเรื่องของโลก) เป็นอจินไตยไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี่แล อจินไตย 4 ไม่ควรคิด ผู้ที่คิดก็จะพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ได้รับความลำบากเปล่า”

จากพระสูตรนี้ นักศึกษาจะเห็นว่า เรื่องใครเป็นผู้สร้างโลก การเกิดขึ้น แดกทำลายของโลกนั้น เป็นเรื่องอจินไตย ไม่ควรคิด คิดแล้วก็จะมีส่วนแห่งความเป็นบ้า เพราะโลกที่เราอยู่อาศัยนั้น ใช้ระยะเวลาการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และแตกทำลายนั้น นานมากเป็นอสงไขยกับ อสงไขยชาติ ยากที่จะใช้เครื่องมือใดๆ ไปตรวจสอบให้เห็นตามความเป็นจริงได้ ดังนั้นหากยังใช้ความคิดในการพินิจพิจารณาด้วยแล้ว ยิ่งเกิดความฟุ้งซ่านแห่งจิต เป็นการเสียเวลาและโอกาส ในที่สุดอาจจะเป็นบ้าไปได้

¹ อจินติตสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 ข้อ 77 หน้า 235.

แต่เรื่องที่เราควรคิด คือ เรื่องทำอะไรให้หลุดพ้นจากโลกใบนี้ไปได้ หรือคิดเรื่องความเสื่อม การเกิดขึ้นของโลก เพื่อเป็นคติสอนตัว ไม่ให้หลงมัวเมาอยู่ในโลก จะได้เร่งทำความดี หนีจากโลกนี้ไป เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาใคร่ครวญ หรือเราควรเร่งจะฝึกจิต ตั้งใจปฏิบัติธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อจะได้ไปตรวจสอบ พิสูจน์ความจริง หลังจากที่เราดับกิเลสหมดสิ้นแล้ว

1.3.5 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจักรวาลวิทยา

พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้ทุกคนได้สร้างความดี แก่ใจตนเองในเรื่องที่ทำให้พ้นทุกข์ก่อน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต คือ พระนิพพาน ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกใบนี้อีกต่อไป เพราะเรามีเวลาในโลกนี้จำกัด

เรื่องจักรวาลวิทยา พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงสอนอย่างละเอียด แต่พระองค์ทรงสอนแบบ ตัดตอน พอให้เห็นภาพการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปของคน สัตว์ สิ่งของ จะได้เบือนหน้าคลายกำหนด เร่งปฏิบัติธรรมเท่านั้น ดังเรื่องย่อใน จูฬมาลुकยโรวาทสูตร¹

ในครั้งนั้น พระมาลुकยบุตรได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านอยากจะทราบคำตอบ เรื่องโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกนี้ โลกหน้า พระมาลुकยบุตรคิดว่า พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบปัญหาเรื่อง ความเห็น 10 ประการ เช่น โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง โลกมีที่สุดหรือไม่มีที่สุด เป็นต้น จึงเข้าไปเฝ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อทูลขอให้พระองค์ทรงตอบปัญหานี้ให้ได้ ถ้าพระองค์ทรงทราบก็ขอให้ตอบให้ หายข้องใจ ถ้าพระองค์ไม่ทรงทราบคำตอบ ก็ขอให้ตรัสตรงๆ ว่าไม่ทราบ แต่ถ้าพระองค์ไม่ตอบอะไร ท่านก็จะสึก

ในครั้งนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถามพระมาลुकยบุตรว่า เราเคยชวน ให้เธอมาบวชเพื่อจะ ตอบปัญหานี้หรือ พระมาลुकยบุตรตอบว่า ไม่เคย พระพุทธเจ้าตรัสต่อไปว่า ผู้ใด กล่าวว่าเราจะสึก ถ้า พระพุทธเจ้าไม่ตอบปัญหานี้ ผู้นั้นคงจะตายเปล่า เพราะเราจะไม่ตอบปัญหานี้ เปรียบเสมือนคนถูก ยิงด้วยธนูอาบยาพิษ ญาติพี่น้องไปตามหมอมาช่วยรักษา แต่ถ้าคนไข้ไม่ยอมให้ หมอผ่าตัดเอาลูกศรออก จนกว่าจะมีใครบอกว่า ใครเป็นผู้ยิง มีชื่ออย่างไร สูงหรือต่ำ ดำหรือขาว อยู่ที่ไหน ธนูที่ใช้ยิงทำด้วยอะไร เป็นต้น คนไข้นี้ก็คงจะตายเปล่า เพราะมีแต่ถามถึงสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ซึ่งประโยชน์ เบื้องหน้าคือการ รักษาอาการบาดเจ็บ และสุดท้ายพระพุทธองค์ทรงสรุปว่า พระองค์จะทรงตอบปัญหา ความเห็นที่เป็นไป เพื่อความดับทุกข์ เพราะข้อนี้ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อให้เบือน หน้าคลายความกำหนด เพื่อความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง ความตรัสรู้ และเพื่อนิพพาน

¹ จูฬมาลुकยโรวาทสูตร, มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปณณาสก, มก. เล่ม 20 ข้อ 147-152 หน้า 298-305.

พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์พระพุทธองค์ก็ไม่ทรงตอบ อย่างเรื่องที่พระมาลุงกยบุตร ถามเรื่องโลกนี้ โลกหน้ามี ก็เป็นอนิจจัง และเป็นเรื่องที่ยังไกลตัว ควรศึกษาเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเราที่จะทำให้เราพ้นจากทุกข์ได้ก่อน โดยลงมือปฏิบัติทันที หากปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จแล้ว จึงจะไปเรียนรู้เรื่องราวที่นอกเหนือจากตัวเราออกไป เหมือนกับคนถูกยิงด้วยลูกธนู จะมัวถามหาคนยิง ถ้ามัวถึงอุปกรณ์ที่ใช้ยิง การถามอย่างนี้มีแต่จะตายเปล่า ควรจะรักษาชีวิตก่อนแล้วจึงสืบค้น

เรื่องจักรวาลวิทยาก็เช่นเดียวกัน พระพุทธองค์นำมาตรัสเล่าให้ฟังเพื่อเป็นข้อเตือนใจ ให้เกิดความเบื่อหน่ายในความเสื่อมของโลก และเพื่อไม่ให้มนุษย์ตกอยู่ในความประมาท จะได้ใช้วันเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด และเต็มไปด้วยอันตรายจากการเกิด ความแก่ ความเจ็บไข้ และมีความตายเป็นที่สุดท้ายนี้ เร่งสร้างชีวิตให้ยิ่งๆ ขึ้นไป โดยค้นหาความจริงของชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเรื่องจักรวาลวิทยา จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 1 และกิจกรรม 1.1, 1.2 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 1 แล้วจึงศึกษาบทที่ 2 ต่อไป



